

РЕЦЕНЗІЇ

І. В. Музика

Інститут держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, Київ

ЛІБЕРАЛІЗМ: АНТОЛОГІЯ

Рецензія на видання «Лібералізм: Антологія.» 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолооскип», 2009 – хххіі + 1128 с. – («Політичні ідеології»)

Видання «Лібералізм: ліберальна традиція політичного мислення від Джона Локка до Джона Роулза», підготовлене Інститутом філософії ім. Григорія Сковороди НАН України, містить уривки праць авторів XVII – XX століть, що надає можливість простежити розвиток лібералізму як політичної ідеології та напряду суспільно-політичної думки.

Структура антології розкриває характерні риси лібералізму та містить тексти, що дають відповіді на питання «Що таке лібералізм?», а також розкривають особливості розуміння проблем антропології, свободи, концепції держави, справедливості, рівності, демократії, прав людини тощо.

Антологія має також філософсько-правовий вимір. Тексти, вміщені у виданні, порушують такі проблеми: цінність людської особистості, індивідуальна свобода та свобода як цінність, співвідношення держави та індивіда, верховенство права та існування різних моделей права та ін.

Антологія містить уривки з праць найвідоміших теоретиків лібералізму: Д. Бенґама, Дж. С. Мілля, Ф.А. Гаска, Л. фон Мізеса, Т. А. Шпраґенса, В. Кімлаки, Ч. Тейлора, Т.Г. Гріна, Д.Дж. Річі, Р. Беллами, Д. Гелда та ін., які висвітлюють особливості лібералізму з погляду різних світоглядних позицій та підходів.

Зокрема, засадничі принципи ліберального соціального порядку у різновидах теорій лібералізму висвітлює Фрідріх А. Гаєк у роботі «Принципи ліберального соціального порядку».

Велику цікавість викликає робота Майкла Сендела «Моральний суб'єкт: лібералізм і межі», в якій автор стверджує, що лібералізм (у некантіанському розумінні) це передусім теорія про спра-

ведливість й про пріоритет справедливості (gritmasu of justice) серед інших моральних та політичних ідеалів.

Актуальна, на наш погляд, праця Фрідріха А. Гаєка «Економічна політика і верховенство права», в якій, зокрема, автор показує, що верховенство права є критерієм, який дає нам змогу розрізняти між тими заходами, які узгоджуються, і тими, які не узгоджуються з вільною системою. Також актуальною залишається праця Мільтона Фрідмана «Роль уряду у вільному суспільстві».

Важливі юридичні проблеми прав і обов'язків людини та вирішення суспільних конфліктів, породжені різними концепціями громадянства, розглядаються у працях Річарда Беллами «Три моделі прав і громадянства» та «Ліберальні права, соціалістичні цілі й обов'язки громадянина».

Базові засади лібералізму, про які дає уявлення антологія, сприятимуть не лише розвитку філософії та загальної теорії права, які мають відповідати викликам «всесвітньої ліберальної революції», а також сприяти підвищенню правової культури сучасного українського суспільства, заснованої на ліберальних цінностях, закріплених у Конституції України.

Біографічні та бібліографічні відомості, зокрема перелік основних творів авторів, уведених до антології, значно підсилили наукову цінність видання. Варто також відзначити вдале художнє оформлення та підбір шрифтів, що створює приємне враження, полегшує роботу з текстами.

Воднораз у виданні, на наш погляд, доцільно було б умістити розділ, присвячений ліберальній теорії права, що розширило б тематику видання та залучило широке коло читачів – юристів.